

О.В. Бервено, А.О. Москвіна, І.А. Островський

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ПІД ВПЛИВОМ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЧИННИКІВ

Стаття досліджує вплив політичних чинників на конкурентоспроможність національних економік у глобалізованому середовищі. Визначено, що політичні фактори можуть як сприяти розвитку, так і створювати бар'єри для конкуренції. Особливу увагу приділено економічній нерівності між країнами та механізмам забезпечення справедливих умов конкуренції. Надано рекомендації щодо зниження політичних ризиків конкурентоспроможності, особливо країн, що розвиваються.

Ключові слова: політичні чинники, глобальна конкуренція, міжнародна конкурентоспроможність, національні економіки.

Постановка проблеми

Політичні фактори дедалі більше впливають на глобальну конкуренцію, трансформуючи її принципи та механізми. У сучасних умовах новим компаніям складно вийти на міжнародний ринок і конкурувати з усталеними гравцями, якщо вони не запропонують справді революційних рішень або інновацій.

Система світової торгівлі та економічних відносин стає все більш заполітизованою, що зменшує роль чесної конкуренції. Багато ключових рішень щодо того, хто, куди і в яких обсягах буде постачати товари та послуги, ухвалюються не ринковими механізмами, а впливовими політичними та фінансовими елітами. Замість того, щоб керуватися виключно економічною ефективністю та порівняльними перевагами, глобальна система все частіше функціонує за принципом особистих інтересів, де попит і пропозиція формуються під впливом політичних домовленостей та стратегічних альянсів, а не об'єктивних ринкових законів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження в галузі міжнародної конкурентоспроможності та впливу політичних факторів на економічний розвиток активно ведуться як українськими, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, роботи Скрипник Н., Чорної О. та Харенка В. зосереджені на адаптації бізнес-стратегій до сучасних геополітичних викликів [1]. Кравчук Н. аналізує вплив глобальних трендів на геостратегію конкурентоспроможності держав [2]. Лук'яненко Д. та Тітова О. досліджують модифікацію конкурентних механізмів у глобальній економіці [3].

Серед зарубіжних досліджень варто відзначити роботи Майкла Портера, де розглядається стратегічний підхід до розвитку конкурентоспроможності держав через інновації та продуктивність [4]. Дані Родрік у книзі «Парадокс глобалізації» аналізує, як політичні чинники впливають на глобальні ринки і створюють нерівні умови конкуренції для країн, що розвиваються [5]. Джозеф Стігліц критикує політику міжнародних фінансових інституцій, які сприяють закріпленню економічної нерівності [6].

Ці дослідження підкреслюють важливість державного регулювання та політичних механізмів у забезпеченні конкурентоспроможності національних економік. Водночас вони не розкривають питання нерівномірності розвитку та механізмів подолання економічних диспропорцій. Зокрема, у більшості робіт не аналізується, як політичні рішення різних країн впливають на нерівність можливостей у міжнародній конкуренції, що є центральним питанням даної статті.

Таким чином, існуючі дослідження не вирішують **проблем**, піднятих у цій роботі, а саме: як змінити глобальні механізми регулювання конкуренції для зниження структурної нерівності між розвиненими країнами та тими, що розвиваються.

Формулювання мети статті

Мета статті – дослідити вплив політичних чинників на конкурентоспроможність національних економік у контексті глобалізації, визначити основні механізми політичного впливу на економічне середовище, а також запропонувати можливі шляхи мінімізації негативного впливу політичних ризиків

та створення більш справедливих умов міжнародної конкуренції, особливо для країн, що розвиваються.

Виклад основного матеріалу дослідження

У сучасній економіці політичні чинники суттєво впливають на конкурентоспроможність національних економік, іноді навіть більше, ніж традиційні економічні фактори. Політична влада та її інструменти, такі як регулювання, санкції, квоти, тарифи й субсидії, часто стають ключовими механізмами, за допомогою яких уряди захищають свої економіки від конкуренції або просувають свої національні компанії на зовнішні ринки. Цими факторами є:

1. *Політичний протекціонізм.* Багато країн вживають заходів, спрямованих на захист національних ринків та виробників. Це може виражатися в обмеженнях для імпорту, державних субсидіях для місцевих підприємств або преференціях для національних компаній у державних тендерах. Такий підхід робить конкуренцію на глобальному ринку нерівною, оскільки новим гравцям важко проникнути на ринок, де домінують захищені національні компанії.

2. *Міжнародні санкції та економічні обмеження.* Часто політичні рішення впливають на доступ до міжнародних ринків. Санкції, що запроваджуються розвиненими країнами щодо певних держав, можуть обмежувати експортні можливості та доступ до фінансових ресурсів і технологій, що призведе до зниження конкурентоспроможності в певних секторах економіки.

3. *Геополітичний контроль над ресурсами.* Розвинені країни та міжнародні корпорації часто використовують політичний вплив для контролю над ключовими природними ресурсами. Це може призвести до нерівних умов у міжнародній торгівлі, оскільки країни або компанії, які мають доступ до ресурсів, можуть диктувати свої умови та встановлювати ціни, зменшуючи можливості для нових конкурентів. Джозеф Най зазначає, що такий контроль над ресурсами і є однією з форм "жорсткої влади", за допомогою якої країни можуть впливати на глобальні ринки та обмежувати можливості для інших держав [7].

4. *Політика міжнародних організацій.* Такі установи, як Світова організація торгівлі (СОТ) та Міжнародний валютний фонд (МВФ), формально мають на меті забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку, але їхні рішення часто продиктовані інтересами найсильніших країн. Впливові держави використовують своє лобі для встановлення правил, що відповідають їхнім інтересам, залишаючи країнам, що розвиваються,

або новим компаніям обмежений простір для маневру.

5. *Політична нестабільність.* Для нових компаній у країнах із нестабільним політичним середовищем вихід на міжнародні ринки може бути особливо складним, оскільки відсутність політичної підтримки з боку власної держави часто позбавляє їх інструментів для захисту своїх інтересів за кордоном. Крім того, багато інвесторів уникають країн із високим рівнем політичного ризику, що робить складнішим доступ до капіталу.

Таким чином, політичні фактори зараз суттєво трансформують умови глобальної конкуренції та суттєво впливають на міжнародну конкурентоспроможність країн та компаній. Економічні переваги дедалі частіше відходять на другий план, поступаючись місцем політичним інтересам і геополітичним рішенням. Це створює додаткові бар'єри для нових компаній та обмежує можливості менш розвинених країн, змушуючи їх пристосовуватися до правил, які часто встановлюють виходять із пріоритетів та вигод економічно сильних держав.

Також спостерігається негативний вплив діяльності таких організацій, як МВФ і Світовий банк, на країни, що розвиваються. Діяльність цих міжнародних організацій піддається критиці за сприяння економічній залежності країн, що розвиваються, від розвинених держав. Фінансові рішення цих організацій переважно ухвалюють представники розвинених держав, які встановлюють правила гри базуючись на своїх інтересах, що нівелює закони ринку і створює асиметрію в розподілі економічних переваг, оскільки їхні голоси мають більшу вагу в управлінні організацією (Jonathan Ostry et al., IMF Research Department) [8]. Основні моменти критики включають те, що кредити МВФ та Світового банку часто супроводжуються вимогами жорсткої економічної політики, яка може завдавати шкоди місцевій економіці. Формально їхня місія полягає у підтримці макроекономічної стабільності та економічного розвитку, однак умови надання фінансової допомоги часто супроводжуються вимогами структурних реформ, які можуть мати неоднозначні наслідки. За допомогу країни з нижчим рівнем розвитку змушені виконувати рекомендації, які можуть суперечити їхнім національним інтересам. У звітах Джозефа Стігліца та Дані Родріка наголошується, що фінансова допомога МВФ часто супроводжується вимогами щодо дерегуляції, скорочення соціальних програм і приватизації державних підприємств, що може призводити до економічної нестабільності [5; 6].

Крім того, гуманітарна допомога, яка надається слаборозвиненим державам, може бути

неефективною і використовуватися як інструмент економічного впливу. Вона іноді розглядається не лише як підтримка, а й як спосіб реалізації надлишкової продукції розвинених країн. Це може Дослідження Вільяма Істерлі («Тягар білої людини») та Дамбіса Мойо («Мертва допомога») критикують систему міжнародної допомоги за те, що вона не сприяє розвитку і не вирішує проблеми бідності, а навпаки – робить країни ще більш залежними [9; 10].

Разом з тим транснаціональні компанії, національні держави та міжнародні інтеграційні утворення активно об'єднують зусилля для покращення власних конкурентних позицій на світових ринках, використовуючи комплекс економічних, політичних, технологічних та інших заходів.

Таким чином, міжнародна економічна система залишається структурно нерівноправною, що потребує перегляду механізмів фінансової підтримки, формування більш справедливих правил економічної співпраці країн та посилення прозорості у прийнятті рішень.

Однак, існують різні погляди на роль політичного впливу у глобальній економіці, і не всі дослідники розглядають його як виключно негативний фактор. Ось кілька ключових контраргументів:

1. *Фінансова підтримка та стабілізація економік.* Для багатьох країн, що розвиваються, кредити МВФ та Світового банку – це єдиний вихід у часи економічної кризи або нестачі внутрішніх ресурсів.

2. *Роль міжнародних організацій у вирівнюванні умов.* Хоча організації як СОТ, МВФ та Світового банку часто критикують за лобіювання інтересів розвинених країн, вони також відіграють важливу роль у створенні умов для вільного ринку та справедливої конкуренції. Наприклад, СОТ запроваджує механізми вирішення спорів між країнами та працює над зниженням тарифних і нетарифних бар'єрів. Зрештою, цей вплив допомагає новим гравцям вийти на міжнародний ринок, що не було б можливим без узгоджених правил.

3. *Реформи як умова розвитку.* Хоча структурні реформи, нав'язані МВФ, викликають неоднозначні оцінки, вони часто спрямовані на подолання корупції, поліпшення управління та ефективніше використання ресурсів. Багато країн, що запровадили економічні реформи, навіяні МВФ, з часом змогли досягти більш стабільного зростання. Наприклад, в Азії – у Південній Кореї, Сінгапурі та Тайвані – економічні перетворення та залучення іноземного капіталу дали позитивні результати, що показують значний економічний успіх у довгостроковій перспективі.

включати постачання товарів низької якості або таких, що підлягають утилізації, що лише посилює економічну залежність бідніших держав.

4. *Наявність успішних нових компаній і технологічних проривів.* У світі справді існує багато прикладів, коли компанії прориваються на глобальний ринок завдяки інноваціям, попри наявність політичних чи економічних бар'єрів. Компанії з Кремнієвої долини, наприклад, активно просуваються завдяки своїм унікальним технологіям і бізнес-моделям, часто змінюючи правила гри в індустріях. Це свідчить про те, що інновації та творчий підхід до бізнесу все ще дозволяють новим гравцям стати конкурентоспроможними навіть у суворих ринкових умовах.

5. *Глобальні ланцюги доданої вартості як платформа для країн, що розвиваються.* На думку дослідників, таких як Річард Болдвін, інтеграція в глобальні ланцюги постачання відкриває нові можливості для країн, що розвиваються, навіть якщо вони на перших етапах займають нижчі позиції в цих ланцюгах. Вихід на глобальний ринок для компаній і економік може бути нелегким, але з часом ці країни отримують більше досвіду і мають шанс зміцнити свої позиції, піднімаючись у ланцюгах вартості [11].

6. *Економічна взаємозалежність.* Сучасна глобальна економіка настільки взаємопов'язана, що провідні економіки зацікавлені у стабільному розвитку бідніших країн, які виступають і як ринки збуту, і як постачальники ресурсів. Хоча така модель дійсно часто працює на користь розвинених країн, з неї виграють і країни, що розвиваються, отримуючи інвестиції, інфраструктуру та технології.

7. *Інші міжнародні організації та ініціативи.* Деякі нові міжнародні організації та ініціативи, наприклад, Банк розвитку БРИКС, спрямовані на підтримку економічного розвитку країн, що розвиваються, і зменшення їхньої залежності від традиційних західних інституцій. Такі ініціативи пропонують альтернативні джерела фінансування для країн, що прагнуть уникнути умов МВФ або Світового банку.

Отже, хоча глобалізація справді створює бар'єри для нових гравців, є також механізми і можливості, що дозволяють обійти ці перешкоди.

Глобальна економіка функціонує у складній системі міжнародних взаємозв'язків, де конкурентна боротьба між країнами та компаніями визначає динаміку розвитку світових ринків. Однак відсутність єдиних правил і механізмів контролю за прозорістю конкуренції створює нерівні умови для економічних гравців. Особливо це відчутно для країн, що розвиваються, які стикаються з викликами

економічної залежності, обмеженого доступу до технологій і несправедливих торговельних практик.

Одним із ключових завдань сучасної економічної політики є розробка механізмів, які могли б сприяти забезпеченню рівних умов для всіх учасників ринку. Прозорість міжнародної конкуренції є важливим фактором, який не лише запобігає недобросовісним практикам, але й забезпечує стабільність та прогнозованість економічного середовища. Впровадження ефективних заходів у цій сфері передбачає створення комплексної системи правових, організаційних та інституційних рішень, які могли б сприяти зниженню рівня економічної нерівності між країнами.

Законодавче закріплення прозорості конкуренції на міжнародному рівні є складним, але важливим завданням, яке потребує багаторівневого підходу, вимагає створення комплексної системи правових, організаційних та інституційних заходів. Для забезпечення прозорості конкуренції на міжнародному рівні важливо укласти угоди, що регулюють спільні правила конкуренції, забезпечувати гармонізацію законодавства між країнами та уніфікацію стандартів прозорості, створювати міжнародні інституції для нагляду й розв'язання спорів, впроваджувати публічні реєстри та обов'язкову звітність, посилювати відповідальність за порушення, а також розвивати співпрацю між країнами у сферах торгівлі, податків і розслідувань.

Основні кроки та механізми, які можуть сприяти досягненню цієї мети.

1. Регуляторні механізми: розробка та імплементація міжнародних угод.
2. Створення міжнародних інституцій.
3. Стандартизація та гармонізація законодавства.
4. Прозорість корпоративної діяльності та забезпечення рівного доступу до інформації.
5. Запровадження незалежного моніторингу.
6. Міжнародне співробітництво щодо антимонопольного контролю.
7. Підтримка ініціатив громадянського суспільства.
8. Освітні ініціативи та аналітичні дослідження.
9. Механізми підвищення відповідальності та боротьба з недобросовісними практиками.

Одним із можливих шляхів вирішення проблеми є *розробка міжнародних угод*, які встановлювали б спільні правила конкурентної політики. Багатосторонні угоди під егідою СОТ або ОЕСР могли б визначати загальні принципи боротьби з картелями, недобросовісною конкуренцією та зловживанням домінуючим становищем. Важливим елементом такої угоди

могло б стати зобов'язання держав надавати відкритий доступ до інформації про державну підтримку бізнесу, включаючи субсидії, податкові пільги та інші фінансові механізми. Запровадження таких норм дозволило б зменшити непрозорі форми економічної підтримки, які часто використовуються для надання необґрунтованих переваг окремим компаніям чи секторам. У цьому контексті Європейський Союз уже має розвинену систему контролю за державними субсидіями, що може слугувати зразком для ширшого міжнародного застосування.

Не менш важливою є *розбудова інституційних механізмів* забезпечення прозорості, які здійснювали б моніторинг дотримання конкурентних норм та розглядали б скарги щодо їх порушень. Створення спеціалізованої міжнародної комісії з конкуренції могло б забезпечити незалежний контроль над глобальними ринками та сприяти врегулюванню суперечок між країнами.

Запровадження єдиних стандартів прозорості є ще одним напрямом, який може сприяти створенню рівноправних умов конкуренції. Йдеться про встановлення мінімальних вимог до відкритості інформації про діяльність міжнародних компаній, особливо тих, що працюють у різних юрисдикціях. Зокрема, уніфікація правил щодо злиттів і поглинань дозволила б ефективніше контролювати концентрацію ринкової влади та запобігати створенню монополій. Це особливо важливо в умовах глобалізації, коли великі корпорації можуть обходити національні обмеження, використовуючи юрисдикції з м'якшими регуляторними нормами.

Особливу роль у забезпеченні рівних умов конкуренції відіграє *відкритість інформації* про діяльність транснаціональних компаній. Вимога до корпорацій публікувати детальну звітність щодо фінансових операцій, податкових виплат та укладених контрактів сприяла б запобіганню антиконкурентним діям, таким як демпінг або картельні змови.

У цьому контексті перспективним напрямом є запровадження цифрових технологій, які дозволяють здійснювати *моніторинг міжнародних фінансових потоків*. Наприклад, використання блокчейну могло б забезпечити більшу прозорість у міжнародних економічних транзакціях, що зменшило б ризики зловживань.

Важливу роль у забезпеченні прозорості відіграє *міжнародна співпраця між державними регуляторами*. Координація розслідувань щодо діяльності транснаціональних корпорацій та обмін інформацією між національними антимонопольними органами сприяли б більш ефективному контролю над світовими ринками.

Наприклад, Міжнародна мережа з питань конкуренції (ICN) вже працює в цьому напрямку.

Окрім того, залучення громадянського суспільства та незалежних дослідницьких центрів до моніторингу ринкової конкуренції може суттєво

Освіта та наукові дослідження відіграють ключову роль у формуванні рівних умов міжнародної конкуренції. Інвестиції в людський капітал сприяють розвитку інновацій, підвищенню адаптивності економік та інтеграції країн, що розвиваються, у світовий ринок. Міжнародна співпраця в освітній сфері та аналітичні дослідження дозволяють виявляти недобросовісні конкурентні практики, покращувати регулювання та сприяти прозорості економічного середовища.

Не менш важливим аспектом є посилення відповідальності за порушення правил міжнародної конкуренції. Запровадження санкційних механізмів, включаючи штрафи та обмеження доступу до ринків, могло б стати ефективним способом боротьби з недобросовісними практиками. Важливим кроком у цьому напрямі може бути посилення ролі міжнародних судових та арбітражних інституцій, які розглядали б справи про порушення конкурентних норм, а механізм арбітражу з розгляду конкурентних спорів забезпечив би швидке та об'єктивне вирішення конфліктів, пов'язаних із недобросовісною ринковою поведінкою великих корпорацій та окремих держав.

Запропоновані заходи можуть значною мірою сприяти згладженню нерівності у міжнародній конкуренції, проте їхня реалізація стикається з низкою викликів. Основними перешкодами залишаються розбіжності в економічних інтересах держав, нерівний розподіл ресурсів, відсутність єдиного механізму контролю та небажання великих корпорацій підпорядковуватися жорсткішим правилам.

Попри це, поступове впровадження міжнародних стандартів прозорості, посилення міждержавної співпраці та застосування новітніх технологій можуть сприяти формуванню більш справедливого конкурентного середовища. Розвиток інституційних механізмів та активна участь громадянського суспільства здатні забезпечити ефективніший контроль над глобальною економікою, що у довгостроковій перспективі сприятиме стабільному розвитку світового ринку.

У Європейському Союзі вже діє єдина політика конкуренції, що забезпечує прозорість на міждержавному рівні. Організація економічного співробітництва та розвитку розробила рекомендації щодо боротьби з міжнародними картелями. У СОТ через угоди про субсидії та торговельні заходи

підвищити рівень підзвітності компаній та урядів. Журналістські розслідування, аналітичні звіти та громадські ініціативи здатні відіграти значну роль у викритті корупційних схем та зловживань.

намагається забезпечити рівні умови для всіх учасників ринку.

Такі заходи забезпечать узгодженість міжнародної співпраці, посилять довіру до механізмів конкуренції та сприятимуть сталому економічному розвитку. Запровадження таких заходів сприятиме підвищенню довіри до міжнародних ринків та ефективності економічної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Так, у процесі глобалізації національні економіки все більше залежать від зовнішніх ринків, транснаціональних корпорацій та міжнародних організацій, що змінює традиційні конкурентні переваги та ускладнює доступ нових гравців на ринок. Як було показано, глобалізація посилює конкурентоспроможність розвинених країн, тоді як країни, що розвиваються, часто стикаються з викликами залежності, нестабільності та обмеженого доступу до передових технологій. Тому існує потреба в нових підходах до подолання цієї асиметрії. Необхідно створити новий, більш справедливий підхід до глобальної економіки, де технології, інституційна підтримка та стійке зростання стануть доступними для всіх, що, своєю чергою, сприятиме підвищенню прозорості міжнародної конкуренції, яка буде вигідна для менш розвинених країн теж. Це можна зробити через перебудову управління міжнародної економічної системи та свідомості людства. Підвищення конкурентоспроможності потребує інвестицій в освіту, незалежних аналітичних досліджень та міжнародної співпраці для забезпечення прозорості ринків. Запровадження глобальних стандартів конкуренції та підтримка людського капіталу сприятимуть формуванню збалансованої економічної системи.

Література

- 1.Скрипник, Н., Чорна, О., Харенко, В. (2023). Трансформація бізнес-стратегій в контексті протидії воєнним геополітичним викликам. *Журнал економічних досліджень*, № 45(1), С. 112-128. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/items/e78764a1-75d9-4997-a058-51e98cc31b5c>.
- 2.Кравчук, Н. (2024). Вплив глобальних трендів на формування геостратегії конкурентоспроможності держави. *Геополітика та економічний розвиток*, № 19 (2), С. 55-70. URL : <https://empirio.ukma.edu.ua/article/view/308312>.

3. Лук'яненко, Д., Тітова, О. (2023). Глобальна модифікація конкурентних механізмів ринку. *Міжнародна економіка та політика*, № 27(4), С. 211-230. URL : <https://journals.urau.ua/jiep/article/view/27566>.
4. Porter, M. E. (1990) *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press. Retrieved from: <https://drodrik.scholar.harvard.edu/publications/globalization-paradox-democracy-and-future-world-economy>.
6. Stiglitz, J. E. (2002) *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company. Retrieved from: <https://www.anderson.ucla.edu/faculty/sebastian.edwards/Stiglitz.pdf>
7. Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs. Retrieved from: https://www.belfercenter.org/sites/default/files/pantheon_files/files/publication/joe_nye_wielding_soft_power.pdf.
8. Ostry, J. D., Loungani, P., & Furceri, D. (2016) *Neoliberalism: Oversold?* IMF Finance & Development, 53(2). Retrieved from: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2016/06/ostry.htm>.
9. Easterly, W. (2006). *The White Man's Burden: Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done So Much Ill and So Little Good*. New York: Penguin Press. Retrieved from: <https://academic.oup.com/jiel/article-abstract/10/4/1009/2193499?redirectedFrom=fulltext>.
10. Moyo, D. (2009). *Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa*. London: Penguin Books. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/38091995_Dead_aid_Why_aid_is_not_working_and_how_there_is_a_better_way_for_Africa.
11. Baldwin, R. (2016) *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Cambridge: Harvard University Press. Retrieved from: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674237841>.
12. Білик, Р. С., Білик, Д. Р., Гаврилюк, О. В. (2024). Економічна сутність та чинники формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. *Регіональна економіка*, № 1, С. 95-102. URL : https://re.gov.ua/doi/re2024.01.095_u.
13. Горник, В. Г., Євмешкіна, О. Л., Клименко, О. В. (2022). Вплив глобалізації на реалізацію державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 33(72), №6, С. 68-74. URL : https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/11.pdf.

References

1. Skrypnyk, N., Chorna, O., & Kharenko, V. (2023). Transformatsiia biznes-strategii v konteksti protydyi voienym heopolitychnym vyklykam. *Zhurnal ekonomichnykh doslidzhen*, № 45(1), pp. 112-128. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/items/e78764a1-75d9-4997-a058-51e98cc31b5c>.
2. Kravchuk, N. (2024). Vplyv hlobalnykh trendiv na formuvannia heostrategii konkurentospromozhnosti derzhavy. *Heopolityka ta ekonomichniy rozvytok*, № 19(2), pp. 55-70. URL : <https://empirio.ukma.edu.ua/article/view/308312>.
3. Lukianenko, D., & Titova, O. (2023). Hlobalna modifykatsiia konkurentnykh mekhanizmiv rynku.

- https://economie.ens.psl.eu/IMG/pdf/porter_1990_-_the_competitive_advantage_of_nations.pdf.
5. Rodrik, D. (2011) *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York: W.W. Norton & Company. Retrieved from: <https://drodrik.scholar.harvard.edu/publications/globalization-paradox-democracy-and-future-world-economy>.
- Mizhnarodna ekonomika ta polityka, № 27(4), pp. 211-230. URL : <https://journals.urau.ua/jiep/article/view/27566>.
4. Porter, M. E. (1990) *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press. Retrieved from: https://economie.ens.psl.eu/IMG/pdf/porter_1990_-_the_competitive_advantage_of_nations.pdf.
5. Rodrik, D. (2011) *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York: W.W. Norton & Company. Retrieved from: <https://drodrik.scholar.harvard.edu/publications/globalization-paradox-democracy-and-future-world-economy>.
6. Stiglitz, J. E. (2002) *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company. Retrieved from: <https://www.anderson.ucla.edu/faculty/sebastian.edwards/Stiglitz.pdf>
7. Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs. Retrieved from: https://www.belfercenter.org/sites/default/files/pantheon_files/files/publication/joe_nye_wielding_soft_power.pdf.
8. Ostry, J. D., Loungani, P., & Furceri, D. (2016) *Neoliberalism: Oversold?* IMF Finance & Development, 53(2). Retrieved from: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2016/06/ostry.htm>.
9. Easterly, W. (2006). *The White Man's Burden: Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done So Much Ill and So Little Good*. New York: Penguin Press. Retrieved from: <https://academic.oup.com/jiel/article-abstract/10/4/1009/2193499?redirectedFrom=fulltext>.
10. Moyo, D. (2009). *Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa*. London: Penguin Books. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/38091995_Dead_aid_Why_aid_is_not_working_and_how_there_is_a_better_way_for_Africa.
11. Baldwin, R. (2016) *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Cambridge: Harvard University Press. Retrieved from: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674237841>.
12. Bilyk, R. S., Bilyk, D. R., & Havryliuk, O. V. (2024). Ekonomichna sutnist ta chynnyky formuvannia mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky. *Rehionalna ekonomika*, № 1, pp. 95-102. URL : https://re.gov.ua/doi/re2024.01.095_u.
13. Hornyk, V. H., Yevmeshkina, O. L., & Klymenko, O. V. (2022). Vplyv hlobalizatsii na realizatsiiu derzhavnoi polityky zabezpechennia konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seria: Publichne upravlinnia ta administruvannia*, 33(72), №6, pp. 68-74. URL : https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/11.pdf.

Рецензент: д-р екон. наук, проф., завідувачка кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування ДИМЧЕНКО Олена Володимирівна, Харківський

національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна.

Автор: БЕРВЕНО Оксана Володимирівна
д.е.н., доцент, професор кафедри економічної теорії
і міжнародної економіки
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
E-mail – bervenooksana@gmail.com
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7187-4106>

Автор: МОСКВИНА Анастасія Олегівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії
та міжнародної економіки
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
E-mail – moskvinanastya@ukr.net
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8391-7647>

Автор: ОСТРОВСЬКИЙ Ігор Анатолійович
к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії
та міжнародної економіки
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
E-mail – igostr62@gmail.com
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7444-2560>

TRANSFORMATION OF GLOBAL COMPETITION UNDER THE INFLUENCE OF GEOPOLITICAL FACTORS

O. Berveno, A. Moskvina, I. Ostrovskyi

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The article examines the impact of political factors on the competitiveness of national economies in the context of globalization. Key political instruments influencing international economic interaction are analyzed, including state regulation, sanctions, international agreements, and political stability. The study explores how political decisions shape business conditions and access to global markets, affecting the structure of international competition.

Particular attention is given to the uneven distribution of economic opportunities between developed and developing countries. International economic organizations, such as the IMF and WTO, are formally aimed at ensuring fair competition; however, their policies often favor stronger states, exacerbating economic asymmetry. Protectionist measures used by governments to support national producers are also analyzed, illustrating how these policies can simultaneously restrict access for new market entrants.

The authors emphasize that political factors can both foster economic growth and create barriers to international competition. Possible mechanisms to mitigate the negative impact of political risks include strengthening international cooperation, reforming global regulatory mechanisms, and increasing economic transparency. The study proposes recommendations for enhancing national economic resilience, particularly for developing countries, through policy adaptations and institutional reforms.

Furthermore, the role of educational initiatives and analytical research in improving market transparency and reducing geopolitical risks is considered. The authors suggest that investments in human capital, knowledge exchange, and independent economic assessments can help level the playing field for all market participants. Additionally, digital transformation, open data initiatives, and international economic partnerships are highlighted as essential tools in overcoming structural disparities and fostering inclusive competition.

The findings provide valuable insights for researchers, policymakers, and economists dealing with national competitiveness in a globalized world. The proposed recommendations aim to establish a more balanced system of international competition that accommodates the interests of both developed and developing nations while addressing political and economic inequalities.

Keywords: political factors, global competition, international competitiveness, national economies